

Karlovarské právnícké dny- stručná zpráva o konání XXIV. konference.

JUDr. Vladimír Zoufalý

Konference se konala ve dnech 16.-18.6.2016 v Hotelu Thermal, Karlovy Vary, jako jednomu z organizátorů mi nepřísluší ji hodnotit, a proto se omezují pouze na fakta a dále pak na vlastní uvedení toho, co mne osobně zaujalo a přineslo mi nové pohledy a poznatky.

I. Z pohledu organizátora

Konference se zúčastnilo přes 130 právníků z různých zemí, převážně českých a slovenských praktikujících advokátů a podnikových právníků. Nelze přehlédnout, že tentokrát zde byla patrně od počátku konání konferencí nejvyšší účast z řad soudců a převyšující tak, byť jen o pár „hlav“, představitele právní teorie. Na konferenci, resp. v jejím diskusním fóru, tak byl dosažen vyrovnaný stav v zastoupení právní praxe, justice i teorie. Lze říci, že tak tomu bylo ve všech základních oblastech práva, kdy k civilistům a trestářům nově byli přizváni i odborníci na veřejnou správu, resp. z oblasti správního soudnictví.

Aktivní účast, resp. příspěvky řady soudců z obou českých Nejvyšších soudů, včetně jejich předsedů prof. Dr. P. Šámala a JUDr. Baxy, i jejich místopředsedů a předsedů senátů, byly konfrontovány i s pohledem soudců Ústavního soudu ČR a přeshraničně i soudců slovenského Nejvyššího soudu. A nejen to, na konferenci i dále prezentovali svá stanoviska a názory k řadě otázek i představitelé ESD, mezi nimi i Dr. Michael Jaeger, předseda Evropského soudního tribunálu a předsedové senátů stejné instituce prof. Dr. I. Pelikánová a Dr. V. Kreuzschitz. Již jen tímto patří konference Karlovarské právnícké dny, i pro svoji povahu, (jak zdůraznil i Dr. Jaeger) mezi naprosto výjimečné právnícké konference v Evropském prostoru.

Program konference obsahoval celkem 28 různých témat zpracovaných v jednotlivých příspěvcích soustředěných do sedmi samostatných tematických bloků:

- Závazky ze smluv či zákona a odpovědnost za jejich porušení,
- Korporátní právo,
- Zneužití či využití práva,
- Interpretace a aplikace rozhodnutí ESD a jejich význam pro právníky členských států,
- Občanské právo procesní,
- Trestní právo,
- Trestní právo ve vztahu ke správnímu právu.

Ve Sborníku z konference vydaného předem laskavou péčí nakladatelstvím Leges, s.r.o., letos i v o něco málo vyšším nákladu, než je počet účastníků, je tak podchyceno 16 z 28 na konferenci přednesených příspěvků. Zůstává tak již mimo možnost se seznámit jak s dalšími 12 příspěvky a zejména však i s diskuzí, která se k daným tématům povětšinou odvíjela a v níž zaznělo mnohé, často neméně zajímavé.

II. Z pohledu účastníka

Tentokrát jsem se oprostil od povinností moderátora a organizátora a upřednostnil věnovat svoji pozornost obsahu příspěvků a diskuzí. Následující řádky jsou pouhými střípky z přínosu

obsáhlého programu, který jen z časového pohledu, po odečtu pauz, představoval cca 23 hodin čistého času.

Jako právníka s potřebou občas se zastavit a obecně se zamyslet nad tím, kam celkově spěje právní systém v celé Evropě, mne zaujalo, resp. na mne pesimisticky dolehlo, přesvědčivé vystoupení JUDr. R. Fialy místopředsedy NS ČR. Jeho správný postřeh o vytrácení se povinnosti jednotlivce ke společnosti a naopak čím dál větší akcentace práv a nároků jedinců vůči společnosti pak rozvíjel dál, za pomoci skutečných a bohužel až absurdních příkladů. Po jeho příspěvku v hrobovém tichu auditoria jsem si uvědomil, že opravdu nelze již jinak než razantně změnit všeobecnou praxi poskytování přemrštěné ochrany těm, kteří svoje právo zneužívají či dokonce svým jednáním proti základním principům právní ochrany života a majetku až brutálně porušují a naopak alespoň trochu vyrovnat práva ostatních zastupovaných státem ztrácejícím svojí akce schopnost a sílu i díky zastávaným demokratickým hodnotám. Svým způsobem se to týká i nás všech právníků, zejména advokátů, aby se již omezili při uplatňování zájmů klientů pouze na rozsah oprávněných zájmů, tedy zájmů, co je po právu i jako výsledku omezení právy ostatních.

Nedomyšlenosti z úzkého pojetí jednotlivých práv mi vyplynuly i při rozebírání faktického dopadu rozhodnutí ESLP Štrasburk ze dne 27.11.2014 (Lucky Dev proti Švédsku) řešící souběh daňového penále a trestní sankce tak, že obojí je trestní sankcí a tedy nelze porušit princip „ne bis in idem“. Toto rozhodnutí samo vyvolává rozpaky, pokud se domyslí jeho důsledky. Podřídil se mu i NSS ČR ve svém rozhodnutí 4 Afs 210/2014, které z právnického hlediska zajisté dobře zdůvodnil JUDr. Baxa i s vědomím těchto důsledků, k nimž však soud již není oprávněn přihlížet. Toho, že jde o otevírání další Pandořiny skříňky, si byli vědomi všichni účastníci. Ostatně i prof. Dr. Šámala zdůraznil, že je nezbytně nutné, aby na uvedenou právní situaci zákonodárce rychle reagoval a zamezil nežádoucí možnosti, aby správní potrestání vyloučilo případně i samotné posouzení téhož v trestním řízení.

Naopak jsem byl potěšen vystoupením JUDr. L. Bradáčové z VSZ Praha, neboť jsem snad poprvé slyšel z úst vrcholného státního zástupce, že objasnění a obžalování trestního jednání, zatím chápané maximálně „pouze“ jako pracovní povinnost orgánů činných v trestním řízení, je vlastně zásadní povinností státu a základním právem poškozeného trestním jednáním. Uvedené bylo pregnantně právně podloženo a to zejména i důsledným rozбором judikatury Ústavního soudu ČR.

Jsa dlouhodobě přesvědčen, že české právo, pokud jde o znalecká posouzení, stojí na hliněných nohách, přivítal jsem zevrubný přehled prof. Dr. Šámala, jak judikatura ve věci trestní odpovědnosti znalců přitvrzuje a jak rozlišuje mezi jejich chybností a úmyslným pochybením znalce. Nicméně z hlediska civilně právních nároků účastníků řízení nelze opominout plnou profesionální odpovědnost znalců za kvalitu posudku.

Jako právníka, který se často hledá správný výklad práva, jsem ocenil prezentaci přístupu a postupu v příspěvku prof. Dr. K. Eliáše na příkladu konkrétního rozboru důsledků možných

právních výkladů. Aby i čtenář mohl vnímat, co tímto vlastně oceňuji, uvádím níže s laskavým souhlasem autora zobecňující pasáž z tohoto příspěvku¹.

Od konání konference jsem si znovu již dvakrát přečetl příspěvek prof. Dr. I. Pelikánové a těším se na delší cestu autem, abych si znovu poslechl jeho zvukový záznam, který je místy širší, místy užší. Díky jejímu rozboru způsobu a metodiky zdůvodňování soudních rozhodnutí před ESD a v ČR, jsem si uvědomil, jak moc soudy váže jejich schopnost zdůvodnit svůj verdikt i co do jeho výsledku v přiklonění se té či druhé straně sporu. I z toho se lze poučit, jak strukturovat a zaměřit zdůvodnění podání a odhadovat předem i realnost úspěchu ve sporu pro svého klienta.

Obdobný význam pro mne mělo uvědomění si při poslechu příspěvku doc. Dr. Šimíčka, že zatímco NS ČR prvořadě sleduje sjednocení soudního rozhodování, tak ÚS ČR více sleduje porušení práva na spravedlivý proces. Z čehož mi vyplývá, jakou argumentaci zdůraznit v dovolacím řízení a naopak, co je rozhodné před ÚS ČR, i když si myslím, že priorita ÚS ČR by měla být již prioritou i v dovolacím řízení.

Marnou závist z toho, jak probíhají jednání před rakouskými soudy, vyvolával v účastnících ve svém příspěvku Mgr. Vávra. Striktní a přitom transparentní přístup rakouských soudů k průtahům řízení či zohlednění značně rozdílnou mírou trestu dle toho, jak se k následkům svého jednání pachatel postavil, je naprosto odlišný oproti zdoluhavému a často bezradnému přístupu našich soudů.

Nikoliv pouze ze zdvořilosti je mi zmínit se o příspěvcích dr. M. Jaegera, předsedy ESD a jeho kolegy dr. V. Kreuzschitze, jejichž přínos oceňovali zejména mladší ambicióznější kolegové nezahledění pouze na českou kotlinu s přesahem maximálně na „sousední humna“.

Nezbývá mi již prostor k připomenutí dalších a dalších obohacení pro mne osobně i pro moji každodenní advokátní praxi, zejména ve vytváření přístupu k výkladu práva. Konference, jako obvykle, představovala zhuťněné seznámení se s konkrétními pohledy často u otázek, u nichž člověk v ten moment neví, kdy a zda je bude potřebovat, a když se tak stane, tak najednou si vzpomene, že vlastně toto či něco obdobného jsme na konferenci řešili.

¹ K. Eliáš; Právní důsledky zástavního práva kobchodnímu závodu in Sborník XXIV. Konference KJT, nakladatelství Leges 2016 str. „Analyzujeme-li jednotlivé právní pravidlo obsažené v zákoně, usilujeme o jeho výklad ve snaze porozumět, co jím chtěl zákonodárce adresátu sdělit, resp. rozpoznat, která práva nebo které povinnosti se zákonodárce rozhodl založit recipientovi. Non in legendo, sed in intelligendo leges consistunt.* K správnému výsledku nelze dospět jinak, než interpretací, přičemž pro postup de lege artis je mj. nezbytné porozumět kontextuálním vazbám zákonných ustanovení a smyslu jejich celku. Jinak řečeno smysl jednotlivého pravidla pochopíme při respektování smyslu celku a jeho smysl zjistíme z významu jednotlivostí, z nichž se skládá celek. Úspěch takového snažení není možné bez stále korekce představ, ba předsudků, s nimiž se k rozboru zákonného pravidla původně přistupovalo. V tom je základ hermeneutického kruhu**, který není bez významu ani pro právní texty.***

Uvědomění toho je zvláště důležité, pokud vykládáme právní pravidlo obsažené v zákoně, jenž teprve před nedávnem nahradil dosavadní právní úpravu. Neboť tehdy vystupuje dosti naléhavě riziko chybného výkladu poznamenaného „závislostí na cestě“, kdy se do nové právní úpravy určitého institutu snažíme vkládat smysl, jež jsme si osvojili výkladem a používáním dosavadní právní úpravy.“

Zákony se nezakládají na čtení, ale na porozumění. THOMAS, John Henry; FRASER, John Farquhar. The Reports of Sir Edward Coke, Knt. in Thirteen Parts, IV. London: Joseph Butterworth and Son, 1826, s. 473

***GADAMER, Hans-Georg. Pravda a metoda. I. Nárys filosofické hermeneutiky. Praha: Triáda, 2010, s. 236 an.*

****Srov. MELZER, Filip. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. Praha: C.H. Beck. 2010, s. 162; WINTR, Jan. Metody a zásady interpretace práva. Praha: Auditorium, 2013, s. 59.*

Ostatně je až s podivem, kolik, při řešení byť i úzkého problému, je „mimoходом“ vysloveno zde dalších „mouder“, připomenuto pozapomenutých právních postulátů, zajímavé judikatury a vzájemných souvislostí. To vše má vliv na posun ve způsobu právního uvažování pro každého pozorného účastníka konference. Zejména však jak se mu mění celkový přístup k výkladu a chápání práva v jeho podstatě obecně a tedy i pro řešení na konferenci třeba vůbec nediskutovaného problému.

Laskavý čtenář necht' se sám poptá mezi svými přáteli, kteří se konference letos či dříve zúčastnili, případně se může i ucházet o několik desítek vydaných sborníků nad počet účastníků. Lze se mu tak samotnému přesvědčit, že nepřeháním, přebírám-li hodnocení jiných, že i XXIV. konference představuje něco naprosto odlišného od jiných, např. komerčních či „zaškolovacích“ konferencí či seminářů a nejen tím, že navíc poskytla jejím účastníkům širokou možnost osobní diskuse s opravdovými špičkami českého, slovenského, resp. středoevropského práva.

Protože v těchto dnech začínáme připravovat odbornou náplň jubilejní XXV. Konference (bude se konat 8.-10.6.2017 v Karlových Varech), sděluji za organizátory, že nám bude potěšením se zabývat každým dobrým podnětem k zahrnutí do programu. Zatím se nám jeví zajímavé poskytnout prostor pro hlubší zamyšlení a srovnávání pojetí koncentrace v civilním řízení a ostatně i další otázky procesního charakteru i v řízení trestním a správním řízení soudním.

JUDr. Vladimír Zoufalý,

viceprezident společnosti Karlovarské právnícké dny